NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La elaborarea proiectului de lege a contribuit Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, constituit prin Ordinul Ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru fac parte reprezentanți ai CSJ, CSM, curților de apel, Judecătoria Chișinău, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților din Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlament, A.O. ”Centrul de Resurse Juridice din Moldova” ș.a.

Grupul de lucru s-a întrunit în mai multe ședințe și au formulat, inclusiv, în scris propuneri pentru îmbunătățirea Conceptului de reformă și a proiectului de act normativ.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Prezentul proiect face parte din setul de proiecte de acte normative ce au drept scop reformarea Curții Supreme de Justiție. Acesta a fost elaborat în scopul sincronizării cadrului normativ cu prevederile *proiectului noii Legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție*, în special cu cele ce se referă la competența Curții Supreme Justiție (în continuare - CSJ) și organizarea internă a CSJ.

Obiectivul de bază al acestui proiect constă în crearea unui cadru normativ coerent prin excluderea oricăror neconcordanțe dinte normele noii Legii cu privire la CSJ și alte prevederi legale ce reglementează domeniul sistemului judecătoresc.

Urmare a promovării proiectului menționat supra, CSJ va avea competențe mai restrînse și nu va acționa ca o a doua instanță de apel, cum este în prezent. Aceasta va avea drept efect reducerea numărului hotărârilor importante emise de CSJ, accentul fiind pus pe ordonarea modului de interpretare și aplicare a legii în sistemul de justiție. De asemenea, va fi debirocratizată procedura de examinare a dosarelor.

Menționăm că reforma CSJ este una vitală în contextul angajamentului asumat de către actualul Guvern prin votul de încredere oferit de cetățeni, privind resetarea sistemului judecătoresc, dar și în contextul statutului de stat candidat în procesul de aderare la Uniunea Europeană, și respectiv îndeplinirea condiționalităților pe sectorul justiției.

Reamintim că reformarea CSJ a fost trasată ca obiectiv în următoarele documente de politici, care în egală măsură pot fi raportate și la prezentul proiect de lege:

- acțiunea 3.4.1. „Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme de Justiție într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea practicii judiciare" din *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022,* aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 235/2021*;
- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția" din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025,* aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;
- obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme" din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin *Legea nr. 211/2021.*

Proiectul are drept **scop** crearea fundamentului necesar pentru transformarea CSJ într-o instanță de casație, rolul de bază al căreia va consta în uniformizarea practicii judiciare.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege sunt:

1) sporirea calității actului de justiție;
2) revizuire competențelor CSJ și transformarea acesteia într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea calitativă a practicii judiciare;
3) modificarea temeiurilor de declarare a recursului în procedura penală, civilă și administrativă;
4) modificarea criteriilor de apreciere a admisibilității cererilor de recurs;
5) reducerea volumului de muncă a judecătorilor CSJ;
6) consolidarea instituțională a CSJ prin instituirea funcției de Jurisconsult, responsabil de domeniul unificării practicii judiciare;
7) revizuirea modului de salarizare a judecătorilor CSJ potrivit componenței propuse prin proiectul noii Legi CSJ;
8) reglementarea modului de examinare a litigiilor referite instanței supreme pînă la intrarea în vigoare a modificărilor propuse

Subliniem că modificările propuse prin prezentul proiect sunt în conexiune directă cu prevederile formulate în proiectul noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care este promovat de Ministerul Justiției, fiind la o etapă mai avansată (reavizare).

În context, reamintim că, pe lîngă faptul că rolul principal al CSJ va fi de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legislației în sistemul de justiție, curtea va avea următoarele atribuții:

- examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor de importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebitde grave ale

legii și ale drepturilor omului;

- examinarea cererilor de revizuire în cazurile stabilite de lege;
- ridicarea excepției de neconstituționalitate a actelor normative care rezultă din cauze concrete;
- soluţionarea cererilor de revizuire a cauzelor în urma pronunţării unei hotărîri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau în urma reglementării pe cale amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului;
- solicitarea emiterii avizelor consultative de către Curea Europeană a Drepturilor Omului;
- soluționarea, în cazurile prevăzute de lege, a altor tipuri de cereri și probleme juridice.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pin prezentul proiect de lege se propun modificări la următoarele acte normative:

- Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească;
- Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (în continuare - CPP);
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (în continuare - CPC);
- Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (în continuare - CA);
- Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice;
- Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.

Necesitatea operării modificărilor în actele normative menționate derivă din modificările introduse prin noua lege cu privire la CSJ, care va constitui principalul act ce reglementează organizarea și funcționarea CSJ. Adițional, activitatea și organizarea CSJ va fi reglementată și de alte legi, cum ar fi: codurile de procedură, Legea cu privire la statutul judecătorului sau Legea cu privire la organizarea judecătorească. În cele ce urmează, vor fi descrise raționamentele ce au condiționat intervenția în legislația conexă.

A. MODIFICAREA LEGII NR. 514/1995
PRIVIND ORGANIZAREA JUDECĂTOREASCĂ

1. Din interpretarea normei actuale a **art. 16 alin. (3)** rezultă că aceiași persoană ar putea fi numită „repetat” în funcția de președinte de instanță de mai multe ori, cu condiția ca numirile succesive să nu fie mai multe de două.

Pentru a evita perpetuarea acelorași persoane în funcțiile manageriale din instanțele judecătorești, se propune modificarea art. 16 alin. (3). Astfel, interdicția de a ocupa 2 mandate va fi una generală, indiferent de faptul dacă acestea sunt sau nu succesive.

2. Noua lege cu privire la CSJ prevede micșorarea numărului de judecători de la 33 la 20. În acest context, se propune excluderea din **art. 21** a mențiunii cu privire la numărul-limită de judecători în CSJ, or Legea cu privire la organizarea judecătorească stabilește numărul total de judecători în sistemul judecătoresc (504 posturi de judecător), iar noua Lege a CSJ va face referire la numărul judecătorilor din respectiva instanță judecătorească. Modificarea se justifică și prin faptul că legea nu face referire nici la numărul de judecători din cadrul curților de apel.

Expunerea **art. 43** într-o redacție nouă este necesară în contextul modificării competențelor CSJ, cu plasarea accentului pe interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești.

B. MODIFICAREA LEGII NR. 544/1995 CU PRIVIRE LA STATUTUL JUDECĂTORULUI

1. Potrivit proiectului noii Legi CSJ, numirea judecătorilor CSJ se va face la propunerea CSM de către Președintele țării. Președintele va putea respinge candidatul motivat în prezența unor *circumstanțe care confirmă incompatibilitatea cu funcția de judecător*. CSM poate depăși acest refuz dacă pentru hotărâre votează cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției.

În contextul dat, subliniem că au fost operate și modificări în **art. 11 alin. (3)** din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, fiind substituite ”probele incontestabile” cu ”circumstanțe care confirmă incompatibilitatea candidatului la funcția de judecător”. Raționamentul acestei modificări rezidă în faptul că Președintele țării nu dispune de ”probe incontestabile”. Or, noțiunea de ”probă” este specifică unui proces judiciar, cu reguli concrete de acumulare și administrare a acestora.

2. Conceptul reformei CSJ prevede că integritatea actualilor judecători ai CSJ urmează să fie evaluată conform procedurii stabilite de Legea nr. 26/2022. În consecință, CSM urmează să elibereze din funcția de judecător persoanele care nu vor promova evaluarea integrității. În scopul asigurării clarității normei și previzibilității efectelor nepromovării evaluării, se propune completarea **art. 25 alin. (1)** din Legea nr. 544/1995 cu un nou temei de eliberare din funcție a judecătorului – nepromovarea evaluării integrității etice și financiare și concretizarea consecințelor enumerate supra prin completarea **alin. (3^1)** din același articol.

C. MODIFICAREA LEGISLAȚIEI PROCESUALE

I. Competența CSJ

Potrivit propunerii de la art. 2 alin. (3) din proiectul noii Legi a CSJ, care este la o etapă mai avansată de promovare, instanța supremă va avea următoarea competență:

> ” (3) Curtea Supremă de Justiție:
>
> a) examinează în calitate de primă instanță categoriile de cauze stabilite de lege;
>
> b) examinează în calitate de instanță de recurs cauzele de importanță socială și juridică, precum și cele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
>
> c) examinează cererile de revizuire în cazurile stabilite de lege;
>
> d) ridică excepții de neconstituționalitate a actelor normative care rezultă din cauze concrete;
>
> e) soluționează cererile de revizuire a cauzelor în urma pronunțării hotărîrilor de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau în urma reglementării pe cale amiabilă a cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului;
>
> f) soluționează alte tipuri de cereri și probleme juridice prevăzute de lege. ”

Urmare a revizuirii competențelor CSJ, este necesară intervenirea în articolele corespunzătoare din coduri pentru a stabili expres în legislația procesuală a atribuțiilor CSJ.

Astfel, în *materia procesual-penală* se propune expunerea în redacție nouă a **art. 39 din CPP**. Subliniem că unele din competențe CSJ care actualmente sunt prevăzute în acest articol, în special cele privind unificarea practicii judiciare au fost transferate în noua lege cu privire la CSJ. În consecință, menținerea acestora în articolul menționat nu este oportună.

Referitor la competențele CSJ *în materia procesual-civilă,* menționăm că art. 34 din CPC (care reglementa anterior competențele CSJ) a fost abrogat prin Legea nr. 244/2006 și o intervenție din acest aspect nu este necesară.

În *procedura administrativă* se propune CSJ să examineze în calitate de primă instanță contestațiile împotriva hotărârilor CSM și celor ale Consiliului Superior al Procurorilor (în continuare - CSP). Soluția pe aceste litigii va fi irevocabilă.

Subliniem că o asemenea practică a existat anterior. Revenirea la aceasta derivă din faptul că reglementarea actuală a modului de contestare a hotărîrilor CSM și CSP în curtea de apel s-a dovedit a fi una prea complicată și are drept efect tergiversarea procedurilor. Acest fapt a fost remarcat îndeosebi în cadrul procedurilor disciplinare.

Subliniem că modificarea propusă la **art. 191 din CA** nu va constitui o încălcare a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare – CEDO), deoarece Convenția stabilește doar pentru procedurile penale obligativitatea existenței unui dublu grad de jurisdicție. Drept urmare, CEDO nu impune obligativitatea asigurării de către state a dreptului de a contesta o hotărîre judecătorească emisă în cadrul unor proceduri administrative, disciplinare sau civile. Art. 7 alin. (2) din Protocolul 7 CEDO prevede că pentru procesul penal *„[…] se poate face excepție de la dreptul*

la două grade de jurisdicție în cazul în care cauza a fost judecată în primă instanță de cea mai înaltă jurisdicție […]”. Astfel, putem afirma că această excepție aplicabilă procesului penal, care se consideră a fi unul mult mai riguros ar putea fi replicată și procedurii administrative care, prin impactul său, este mult mai simplu.

II. Temeiurile de declarare a recursului

Conform proiectului noii legi cu privire la CSJ, curtea în calitate de instanță de recurs, va examina cauzele de importanță socială și juridică.

Criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor urmează a fi reflectate în legislația procesuală. Astfel, se propune modificarea legislației procesuale în partea ce se referă la temeiurile de declarare a recursului, inclusiv pentru a îngusta temeiurile respective.

Această schimbare îi va permite CSJ să se concentreze pe examinarea în fond a unui număr limitat de cauze - de circa 3 ori mai puțin decât în prezent și de a reține spre examinare doar acele litigii în care se disting probleme de drept, devenind astfel o veritabilă instanță de casație.

a) Intervenția în *legislația procesual-penală* și, în special, în **art. 427 din** CPP are ca scop expunerea în redacție nouă a temeiurilor de depunere a recursului, după cum urmează:

1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a CSJ – menționăm faptul că inițial, pe parcursul unei anumite perioade de la adoptarea prezentei legi, va fi puțin posibilă invocarea și aplicarea acestui temei. Or, încă nu putem vorbi despre ”jurisprudență uniformă” a CSJ. Acest temei va deveni pe deplin aplicabil după CSJ își va reexamina practica controversată, creată pînă în prezent.
2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție – Avînd în vedere rolul primordial al CSJ de unificare a practicii judiciare și ținînd cont de evoluțiile sociale, economice care pot determina modificarea raporturilor juridice este imperios a atribui CSJ dreptul de a reține spre examinare acele recursuri, care vor genera soluții ce pot determina schimbarea sau consolidarea jurisprudenței Curții.
3) a fost admis un apel tardiv – în prezent acest temei este prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 7) din CPP. Admiterea unui apel peste termen constituie o încălcare a dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil, garantat de articolul 6 § 1 CEDO. Deci, este strict necesară menținerea acestui temei.
4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea urmăririi penale – Actualmente, la art. 427 sunt enumerate limitativ unele din cauzele care înlătură răspunderea penală și constituie temei de declarare a recursului. Prin redacția propusă se urmărește extinderea posibilității declarării recursului.
5) a fost aplicată o pedeapsă mai severă decât maximul pedepsei permis de lege – Judecătorul dispune de dreptul discreționar la stabilirea pedepsei

penale doar în temeiul și limitele legii. Hotărîrea instanței prin care au fost admise astfel de erori va constitui obiectul declarării recursului.

6) hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor – utilizarea noțiunii de „hotărîre arbitrară" derivă din practica CtEDO, fiind utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărîrile luate, sau cînd acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători.[1] În esență, la categoria hotărârilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal).

Referitor la limitele judecării recursului în procedura penală, se propune modificarea **art. 424 alin. (2) din CPP**, pentru a indica expres că CSJ judecă recursul doar în limita temeiurilor invocate în recurs.

Intervenția în **art. 430 p. 5) din** CPP are drept scop expunerea conținutului punctului respectiv într-o manieră mai clară. Astfel, cererea de recurs trebuie să conțină expres unul din temeiurile enumerate la art. 427 CPP și argumentele privind temeinicia recursului.

b) La *procedura civilă*, pentru modificarea temeiurilor de declarare a recursului, se propunerea expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPC**. Astfel, se propun 4 temeiuri pentru depunerea unei cereri de recurs:

1) interpretarea legii din hotărîrea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
3) hotărîrea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
4) hotărîrea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

Expunerea în redacție nouă a **art. 442 din CPC** are drept scop detalierea regulilor referitoare la limitele judecării recursului. Se propune stabilirea unei

[1] Exemple din procedura civilă: Respingerea fără o motivarea clară a unui recurs într-o cauză civilă şi menținerea unei decizii care era în mod clar contrară circumstanțelor cauzei, chiar dacă recurentul indica expres asupra acestei contradicții (Dulaurans v. France, 2000, § 38); Refuzul judecătorilor, fără vreun motiv, de a anula ordinul de eliberare din funcție, care era bazat pe un raport de evaluare a performanțelor anulat anterior de aceiași judecători (Tel v. Turkey, 2017); Anularea de către instanța de recurs a deciziei instanței de fond (prin care au fost acordate compensații prevăzute de legislația muncii) fără a explica în vreun fel acest lucru și fără a face referire la lege, care prevedea aceste compensații (Anđelković v. Serbia, 2013; Lazarević v. Bosnia and Herzegovina, 2020).

Exemple din procedura penală: Condamnarea în baza recunoașterii vinovăției la faza urmăririi penale, fără a se pronunța asupra numeroaselor încălcări grave ale legii și a altor aspecte fundamentate, inclusiv a alibiului (Grădinar v. Moldova, 2008; Vetrenko v. Moldova, 2010); Acuzarea penală și arestarea pentru încercarea de a executa o hotărâre judecătorească irevocabilă și executorie a CSJ, pe motiv că reclamantul trebuia să înțeleagă că hotărârea este ilegală (Oferta Plus SRL v. Moldova, 2006); Condamnarea pentru încheierea cu bună credință a unui contract civil (Navalnyy and Ofitserov v. Russia, 2016); Condamnare în apel (după achitare în prima instanță) a unui avocat pentru raportarea unui caz de corupție în care a fost implicat, fără a examina dacă acest comportament este exonerat de răspundere conform legii (Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugal, 2020).

excepții de la regula generală, potrivit căreia în recurs nu pot fi administrate dovezi noi – în situația în care se prezintă probe noi referitor la cheltuielile de judecată. De asemenea, pentru situația în care drept temei de declarare a recursului a servit faptul că „hotărîrea atacată este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor" instanța de recurs nu va fi ținută de aprecierea probelor făcută anterior de instanța ierarhic inferioară.

c) La *procedura administrativă*, se propune completarea CA cu un articol nou – **art. 245[1]**, care va reglementa temeiurile de declarare a recursului în procedura administrativă. Menționăm că conținutul articolului respectiv este similară redacției propuse pentru art. 432 CPC.

III. Criteriile de admisibilitate a cererii de recurs

Urmare a revizuirii criteriilor de apreciere a admisibilității cererii de recurs, este necesară expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPP**. S-a considerat necesar de a stabili la alineatul (3) o excepție pentru recursul declarat în cazul în care „hotărîrea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea nerezonabilă a probelor". În acest caz, nu se vor aplica temeiurile de inadmisibilitate stabilite la alin. (2) p. 3) și 5) din articolul respectiv.

Referitor la admisibilitatea cererii de recurs *în procedura civilă*, se propune modificarea **art. 433 din CPC**. Modificarea **lit. a)** este una de ordin tehnic. Or, ca urmare a expunerii art. 342 din CPC în redacție nouă, a devenit necesară ajustarea acestei litere.

Completarea art. 433 din CPC cu o nouă **lit. e)** derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărîrea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Această excepție este reflectată la **alin. (2)**, fiind similară celei din procedura penală pentru situația în care temeiul declarării recursului rezidă într-o hotărîre arbitrală.

În mod analogic modificărilor pentru procedura civilă, se propun și modificări pentru *procedura administrativă*, pentru **art. 246 din CA.**

IV. Procedura de judecare a recursului

Proiectul noii legi cu privire la CSJ nu obligă curtea să creeze colegii specializate. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Astfel, pentru a exclude din legislația procesuală referințele la actualele colegii ale CSJ, sunt propuse următoarele modificări:

- **în CPP**: art. 30 alin. (6), art. 33 alin. (3), art. 428, art. 434;

- **în CPC**: art. 44 alin. (3), art. 424 (2);
- **în CA**: art. 192 alin. (1).

Procedura penală:

Referitor la termenul de declarare a recursului, se propune modificarea acestuia pentru procesul penal. Prin modificarea **art. 422 din CPP** va fi prelungit termenul de declarare a recursului, de la 30 zile la 2 luni, fiind modificat și momentul începerii curgerii termenului respectiv, adică acesta va curge de la data comunicării deciziei integrale (în prezent acesta curge de la data pronunțării deciziei).

Referitor la procedura propriu-zisă de judecare a recursului în procesul penal, împotriva hotărîrilor instanțelor de apel, evidențiem următoarele modificări:

- Expunerea în redacție nouă a **art. 431 din CPP.** Se propune ca restituirea cererii în cazul în care aceasta nu va corespunde cerințelor stabilite de lege să fie făcută de judecătorul raportor, nu de președintele/vicepreședintele colegiului penal. Termenul acordat recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor din cerere a fost redus de la 30 la 15 zile. În scopul simplificării și accelerării examinării recursului s-a renunțat la raportul care în prezent se întocmește în procesul de pregătire a cauzei spre judecare și, respectiv la termenul de 3 luni stabilit actualmente pentru întocmirea raportului respectiv.
- Expunerea în redacție nouă a **art. 433 din CPP.** CSJ va judeca recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. Numărul de judecători în complete se va stabili în funcție de complexitatea dosarului și de importanța cazului respectiv pentru uniformizarea practicii judecătorești. Conform regulii generale, recursul se va judeca, ca și în prezent, fără citarea părților. Cu toate acestea, alin. (3) va stabili 2 excepții în care instanța supremă va examina recursul în ședință publică: recursul în care se invocă o hotărâre arbitrară sau bazată în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor și în cazul rejudecării cauzei în fond cu pronunțarea unei noi hotărâri.
- Expunerea în redacție nouă a **art. 435 din CPP.** Au fost reexaminate soluțiile adoptate de CSJ urmare a judecării recursului, a fost inclusă obligația instanței de a se pronunța asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs. De asemenea, s-a prevăzut expres că decizia instanței de recurs trebuie pronunțată integral. Aceste ultime aspecte țin de sporirea calității actului justiției prin conținutul actului de dispoziție a instanței supreme, or potrivit principiului de la Bangalore *"Justiţia nu doar trebuie făcută, trebuie să se şi vadă că s-a făcut justiţie."* Anume pentru a fi percepută efectuarea justiției, decizia instanței trebuie să fie pronunțată integral și să conțină justificarea motivelor ce au condus la soluția adoptată prin decizie.

Procedura civilă:

Similar procedurii penale, se propune modificarea și pentru procedura civilă a modalității de judecare a recursurilor. Astfel, recursul în procedura civilă va fi examinat în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. În acest sens, se propune

expunerea în redacție nouă a **art. 46 alin. (3) din CPC și modificarea art. 431 alin. (3) din CPC**.

Modificarea **art. 430 CPC** are drept scop extinderea cercului de subiecți care au dreptul de a declara recurs. Se propune de acest drept să beneficieze persoanele care justifică un interes legal.

În prezent, dacă există un temei de restituire, încheierea corespunzătoare trebuie emisă și semnată de completul din 3 judecători. Pentru simplificarea procedurii de restituire a cererii de recurs, se propune modificarea **art. 438 alin. (2) CPC**, încît încheierea de restituire să fie semnată doar de judecătorul raportor. De asemenea, se propune renunțarea la "raportul verbal" al judecătorului raportor față de completul de judecată care examinează admisibilitatea cererii de recurs. În context se propune modificarea **art. 439 alin. (2) și (3) din CPC**.

Referitor la procedura de examinare a admisibilității recursului se propune, în cazul recursului admisibil, completul din 3 judecători să treacă imediat la etapa examinării fondului, fără a emite o încheiere de admisibilitate, iar dacă cauza are importanță pentru unificarea practicii judecătorești, examinarea fondului să se facă într-un complet mai mare (de 5 sau, după caz, de 9 judecători). Astfel se va simplifica procedura de examinare. În acest sens, se propune o redacție nouă pentru **art. 440** și abrogarea **art. 441 din CPC**.

Expunerea în redacție nouă a **art. 444 CPC** are drept scop instituirea unor excepții de la regula generală, potrivit căreia recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Drept urmare, în cazul în care hotărîrea atacată este arbitrară sau se bazează pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, înștiințarea și audierea părților va fi obligatorie. De asemenea, completul va avea posibilitate și în alte cazuri să invite participanții la ședință, dacă va considera necesar acest lucru.

Completarea **alin. (1) cu lit. c^{1}) din art. 445 CPC** derivă din modificările propuse pentru lista temeiurilor declarării recursului la art. 432 alin.(1) ce vizează neatragerea în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărîre. Completarea art. 445 cu **alin. (1^{1})** are drept scop preluarea pentru procesul civil a practicii existente în cadrul procesului penal de emitere a încheierii interlocutorii. În procesul civil, ca și în penal încheierile respective ar putea fi emise în cazul în care prin cererea de recurs se contestă o hotărîre arbitrară sau care se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, urmînd a fi expediată spre informare Inspecției judiciare. Această normă a fost instituită ca o măsură de prevenire și combatere a arbitrariului.

Procedura administrativă

Modificarea **art. 193 din CA** este similară celor operate în CPC, prin care se instituie regula generală de formare a completelor de judecată din 3, 5 sau 9 judecători.

Noul conținut al **art. 247 din CA** stabilește pentru procedura administrativă excepții similare celor stabilite pentru art. 444 CPC, potrivit cărora în unele situații

menționate în proiect, citarea părților la judecarea recursului va fi obligatorie, iar în altele – se va decide de completul de judecată.

Se propune redactarea **art. 248 alin. (1) din CA** și reglementarea posibilității CSJ de a informa Inspecția judiciară printr-o încheiere interlocutorie despre identificarea unei hotărîri judecătorești arbitrale.

V. Extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal

Urmare a analizei și discuțiilor în cadrul grupului de lucru s-a decis păstrarea unei singure căi extraordinare de atac ca și în procedura civilă – *revizuirea*. În context, se propune extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal prin completarea acestora cu actualele temeiuri de depunere a recursului în anulare.

În acest context este necesară **abrogarea art. 30 alin. (7) din CPP, abrogarea secțiunii 1 din Capitolul V din CPP,** expunerea în redacție nouă a **art. 458-461 din CPP** și abrogarea **art. 462-465 din CPP**.

VI. Actele CSJ pentru unificarea practicii

În prezent, metodele de unificare a practicii judiciare sunt: hotărîrile explicative (art. 6 p. 14 din CPP, art. 17 din CPC), avizele consultative (art. 12^2 CPC), opinii consultative ale colegiilor CSJ (17 CPC).

Proiectul noii legi cu privire la CSJ prevede pentru curte următoarele competențe în domeniul asigurării aplicării uniforme a legislației:

- va generaliza practica judiciară;
- va elabora, aproba și publica ghiduri cu privire la aplicarea legislației (similar CtEDO, Înaltei Curți de Casație și Justiție din România);
- la solicitarea instanțelor judecătorești va emite avize consultative (similar Curții Europene de Justiție și CtEDO);
- va emite hotărâri pe marginea demersului în interesul legii;
- va întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în Regulamentul Curții Supreme de Justiție, precum organizarea conferințelor, schimburilor de experiență, vizitelor în teritoriu etc.

Astfel, detaliile ce se referă la unificarea practicii judiciare sunt incluse în legea CSJ și nu este necesară dublarea acestora în CPP și CPC.

Drept urmare, pentru a aduce cadrul normativ în concordanță cu prevederile noii legi cu privire la CSJ, este necesară efectuarea următoarelor modificări în legislația procesuală:

- abrogarea **art. 6 p. 14) CPP**;
- abrogarea **alin. (7) din art. 7 CPP**;
- abrogarea **art. 17 CPC;**

Reieșind din faptul că în noua lege cu privire la CSJ a fost reglementată detaliat procedura examinării **demersului în interesul legii**, care va substitui actualul recurs în interesul legii, a devenit necesară excluderea din CPP a prevederilor care actualmente reglementează acest mecanism de uniformizare a

practicii. Astfel, se propune abrogarea **alin. (9) din art. 7 , alin. (8) din art. 30** și **art. 465[1]-465[4] din CPP.**

În susținerea propunerii de abrogare a prevederilor din CPP ce vizează recursul în interesul legii, reiterăm argumentele prezentate în nota informativă la proiectul noii Legi a CSJ.

Examinarea recursului în interesul legii nu are drept scop luarea de decizii pe cauze concrete, ci examinarea „ad abstractum" a practicii judiciare create deja. Astfel, recursul în interesul legii nu produce nici un efect asupra cauzelor soluționate irevocabil, nici asupra celor aflate în curs de examinare și nu presupune nici o intervenție în textul și efectele hotărîrilor care sunt irevocabile. Scopul major al recursului în interesul legii constă în evitarea pentru viitor a practicilor imprevizibile și contradictorii**.**

Avînd în vedere că recursul în interesul legii nu are o natură contencioasă, căci nu se examinează un litigiu în curs și în procesul de examinare a acestuia nu sunt părți cu interese contradictorii, acesta nu poate fi reținut ca o cale de atac, dar ca un mecanism de unificare a practicii judiciare.

D. MODIFICAREA LEGII NR.155/2011 PENTRU APROBAREA CLASIFICATORULUI UNIC AL FUNCȚIILOR PUBLICE ȘI A LEGII NR. 270/2018 PRIVIND SISTEMUL UNITAR DE SALARIZARE ÎN SECTORUL BUGETAR

1. Potrivit proiectului noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, judecătorii CSJ vor fi asistați de Grefa din cadrul Secretariatului curții. Activitatea grefei CSJ va consta în suportul la întocmirea actelor judecătorești de dispoziție și la uniformizarea practicii judiciare, fiind coordonată de **Jurisconsultul CSJ**. Activitatea subdiviziunii administrative va fi coordonată de **Secretarul general al CSJ**.

Precizăm că proiectul noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție nu propune crearea unor funcții noi și nici nu prevede intervenții în cuantumul salarizării funcțiilor actuale, ci doar **redenumirea** funcției de Șef al Secretariatului CSJ în Jurisconsult și a funcției de șef adjunct al Secretariatului CSJ – în Secretar general al CSJ.

Redenumirea funcțiilor, deși aparent neimportantă, este necesară pentru a da o pondere principalei misiuni a CSJ de interpretare și aplicare uniformă a legii de către instanțele judecătorești. Or, procesul de uniformizare a practicii judiciare va fi coordonată de Jurisconsult, denumire care definește domeniul de competență a subiectului respectiv.

Drept urmare, este necesară modificarea *Legii nr. 155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice* în vederea schimbării denumirii funcțiilor respective.

În același context, este necesară și modificarea anexei nr. 3 tabelul 2 din *Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*.

2. O altă modificare a Legii nr. 270/2018 ține de anexa nr. 4 tabelul 1, în partea ce reglementează salariul pentru judecătorii CSJ. Odată cu modificarea componenței CSJ a devenit necesară excluderea diferențierii salariale a judecătorilor CSJ în funcție de vechimea în muncă pentru a asigura egalitatea între judecătorii de carieră și judecătorii numiți din rîndul altor profesii juridice. De asemenea, noua lege exclude obligativitatea creării colegiilor specializate în cadrul CSJ.

Drept urmare a modificărilor propuse prin proiectul Legii CSJ, anexa nr. 4 tabelul nr. 1 din *Legea nr. 270/2018* va include doar trei poziții referitoare la salariul Președintelui, vicepreședintelui și judecătorului CSJ.

Subliniem faptul că prevederile proiectului, referitoare la modificarea *Legii nr. 155/2011* și a *Legii nr. 270/2018* au fost anterior supuse avizării, fiind parte componentă a proiectului noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care a fost însoțit și de Analiza impactului de reglementare.

4. Fundamentarea economico-financiară

Pentru implementarea prezentului proiectul nu vor fi necesare cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat. Or, acesta are drept scop ajustarea cadrului normativ conex la prevederile noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

Modificările la *Legea nr. 270/2018* au un caracter tehnic și nu reclamă cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat pentru salarizarea judecătorilor.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Reieșind din faptul că prezentul proiect de lege a fost elaborat în vederea ajustării cadrului normativ conex pentru proiectul noii legi cu privire la CSJ, aplicabilitatea acestuia este condiționată de intrarea în vigoare a proiectului actului normativ de bază.

Astfel, se propune prezentul proiect de lege să intre în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Cu toate acestea, pentru a asigura buna implementare a reformei propuse, este imperios ca aceste două proiecte de legi să intre în vigoare concomitent.

Drept urmare a adoptării prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Menționăm că prezentul proiect de lege inițial a făcut parte din proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție și modificarea unor acte normative. Anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului menționat poate fi accesat la următorul link: https://www.justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-legii-privind-modificarea-unor-4.

Subliniem că, din considerente de tehnică legislativă, prevederile referitoare la modificarea codurilor de procedură au fost incluse într-un proiect de lege distinct.

Atragem atenție asupra faptului că prevederile proiectului referitoare la modificarea *Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului*, *Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice* și *Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar* anterior au făcut parte din Proiectul legii cu privire la CSJ (numărul unic 609/MJ/2022). Drept urmare, acestea au fost supuse anterior consultării publice

Secretar de stat /Semnat electronic/ **Veronica MIHAILOV-MORARU**